

NOMENAMENT DE JOSEP MARIA PONS I GURI ARXIVER EMÈRIT I FILL PREDILECTE D'ARENYS DE MAR

Miquel Rubirola i Torrent
Alcalde d'Arenys de Mar

D'acord amb el Reglament d'honors i distincions vigent, de data 31 de març de 1989, els nomenaments i les distincions s'han d'atorgar un cop tramitat l'expedient que acredita els mereixements que justifiquen el nomenament i la distinció.

A petició de cinc entitats locals, l'Associació Amics de la Puntaire, el Patronat Museu d'Arenys, el Centre de Documentació i Estudi Salvador Espriu, l'Ateneu Arenyenc i l'Arxiu Municipal Fidel Fita, el Ple Municipal, reunit el passat dia 28 de desembre de 2005, va acordar per unanimitat dels membres assistents iniciar els tràmits corresponents per a acreditar els mèrits suficients per al nomenament de fills predilectes de la nostra vila dels senyors Josep Montmany i Vidal, Joaquim Mollfulleda i Borrell, Josep Maria Pons i Guri i Jordi Palomer i Pons. El dissabte dia 8 d'abril vam nomenar fill predilecte el senyor Josep Montmany, i el dia 6 de maig, el senyor Joaquim Mollfulleda. Avui procedim a nomenar arxiver emèrit i fill predilecte de la vila el senyor Josep Maria Pons i Guri. El proper dia 15 de juliol és previst que es nomeni fill predilecte el senyor Jordi Palomer i Pons.

Manifestem en aquest ple extraordinari, amb solemnitat i satisfacció, que, després de la recerca efectuada, concorren mèrits més que suficients per a procedir avui al nomenament del senyor Josep Maria Pons i Guri arxiver emèrit i fill predilecte de la vila d'Arenys de Mar.

No podem referir fil per randa totes les aportacions fetes pel senyor Josep Maria Pons i Guri a la vida col·lectiva de la nostra vila i del nostre país. Haurem de limitar-nos a allò més destacable dels molts aspectes que podem valorar de la vida del senyor Josep Maria Pons i Guri. Centrarem la nostra exposició en dues dimensions: la seva immensa capacitat de treball orientada a l'estudi i a la recerca històrica i la seva decidida voluntat de servei a la vila d'Arenys de Mar.

El senyor Pons i Guri, a qui vam donar el darrer comiat el 23 de desembre de 2005, va esmerçar la seva llarga vida en l'estudi, la investigació, la recerca

i la promoció de la cultura. Fou un treballador infatigable, abocat amb intensitat a l'estudi de la metodologia històrica, l'arxivística, la paleografia, l'arqueologia, la història notarial, l'art religiós, la història de l'antiga marina catalana, el dret civil català i la història local i comarcal. Com a jurista, historiador i degà dels arxiviers catalans, va ser un pou insondable de saviesa. No hi ha dubte que fou un dels millors especialistes en història del dret civil català i manifestem la nostra peculiar alegria pel fet que el senyor Josep Maria Pons i Guri va morir essent coneixedor de la publicació del quart volum del seu *Recull d'estudis d'història jurídica catalana*, editat per la Fundació Noguera. Ens consta que aquesta publicació li feia una il·lusió especial.

En aquests volums inspirats, rigorosos i precisos, el senyor Josep Maria Pons i Guri va explicar-nos amb tots els ets i uts el dret català medieval, sobretot el de la Catalunya Vella i les terres d'influència gironina (la diòcesi i la vegueria de Girona i el vescomtat de Cabrera). En aquests llibres va tractar les relacions feudals, la situació agrària, el dret consuetudinari, les institucions i l'art i la diplomàtica notarial, el dret canònic (concilis, sínodes), la romanització jurídica... Hem de remarcar que l'any 1952, conjuntament amb Vicenç Sandalinas i Florenza, va publicar una edició anotada de les *Constitucions i altres drets de Catalunya*. Ho féu amb finalitats pràctiques, davant la inexistència d'un text a l'abast i posat al dia; alhora, va donar a conèixer un estudi aprofundit de les constitucions de Catalunya i altres drets equiparables i de la seva relació amb el dret comú. Amb Maspons i Anglès, va ser un dels erudits que el 1960 va plantejar interrogants a l'anomenada *Compilació del dret civil especial de Catalunya*. Per al senyor Pons i Guri, el dret català era, més enllà d'un seguit de principis legals, la viva expressió del sentit jurídic d'un poble que continua viu tot i les circumstàncies adverses que l'han afectat directament o indirectament des de la promulgació dels decrets de Nova Planta (1715-1716).

Aquest esperit de recuperació del dret civil català que el senyor Pons i Guri liderava, es féu palès en nombrosos articles històrics i jurídics seus publicats a la *Gran enciclopèdia catalana*, la majoria amb dades inèdites fins aleshores. També foren exposats amb precisió i claredat en les publicacions *El Corpus Iuris a Catalunya*, del 1991, i *Aspectes judicials de la Cort General a l'època medieval*, també del mateix 1991. Ensenys treballs constitueixen una base molt sòlida per a un manual d'història del dret i de les institucions de Catalunya.

Com ha dit Albert Manent, el senyor Pons i Guri fou un investigador de molts horitzons i un patriarca cultural arrelat a Arenys de Mar. Aquesta facilitat de Pons per a investigar en molts horitzons era excepcional, però, a més, Pons era un dels millors especialistes en història del dret català, com hem remarcat. Els estudis comarcals i locals foren una característica en la seva vida de treball, i ara són un referent cívic i cultural de primer ordre. Estudis com ara *El llibre de Santa Cristina*

de Lloret, del 1971, *El llibre de la Universitat de la Vila de Blanes*, del 1969, *La sentència del castell de Lloret*, del 1983, o bé *L'escriptura a les terres gironines: Segles IX-XVIII*, del 1993, constitueixen una recuperació de la memòria històrica de gran utilitat en els nostres temps.

Amb el mestratge del senyor Pons i Guri hem après que la història és un component imprescindible per a donar a les persones una percepció precisa de pertinença a una col·lectivitat, a una comunitat, a un poble o, com en el nostre cas, a una vila: Arenys de Mar.

No hi ha dubte que, sense les moltes publicacions del senyor Pons i Guri sobre Arenys de Mar, la nostra capacitat d'entendre les coses hauria estat molt inferior a la que avui tenim. El culte que Arenys tributa a Sant Zenó, patró de la vila, la festa de Sant Roc i el seu vot de vila, la creació de l'Estudi de Pilots, la Reial Escola Nàutica d'Arenys de Mar, el retaule major de l'església de Santa Maria d'Arenys de Mar, el Museu de la Punta de la vila, etcètera, tots aquests referents històrics que el senyor Pons i Guri ens va posar a l'abast, ens han permès enfortir la nostra identitat com a poble i incorporar les nostres particularitats com un tret essencial de la nostra manera de viure. Quan, l'any 1999, vam tenir la fortuna de celebrar el quart centenari de la constitució de la nostra municipalitat, en el pròleg del llibre que va escriure el senyor Pons i Guri ja vam destacar que l'entusiasme d'aquest era proverbial i que la seva contribució a la vida política, cívica i cultural de la nostra vila constituïa un referent de primer ordre per a tots nosaltres.

La fundació, l'any 1934, de l'Arxiu Històric Municipal d'Arenys, del qual el senyor Pons i Guri va ser el director des d'aquella data, va constituir un fet decisiu per a aportar-nos els signes d'identitat que ens defineixen com a poble.

És per això que el consistori municipal ha volgut participar en aquest acte d'homenatge i de reconeixement als mèrits del nostre convilatà amb la publicació del llibre titulat *En memòria de Josep Maria Pons i Guri (1909-2005)*, que vostès podran recollir gratuïtament en finalitzar l'acte. Se'ls lliuraran, així mateix, un punt de llibre i la revista *Salobre*.

En el llibre hi ha una entrevista amb Albert Manent publicada a *Serra d'Or* al mes de maig de 2006, unes fotografies del senyor Pons i Guri que ens permeten recordar diversos moments de la seva vida i el text «Combat i presa d'un vaixell de “moros” l'any 1624», que hem publicat també amb el seu documentari original, com hauria agradat al senyor Pons i Guri. Ell, com vostès saben, publicava tant a les revistes especialitzades com a les de difusió general, i àdhuc als programes de festa major, però ho feia sempre amb rigor, precisió, cura, elegància, intel·ligència i una claredat comprensible per a tots els lectors. Això té molt de mèrit i indica la vàlua d'un científic capaç de posar la saviesa a l'abast de tot-hom sense perdre el grau de rigor.

Recordo amb precisió que, en el programa de la Festa Major d'Arenys de l'any 1999, el senyor Pons i Guri va escriure: «Fem que el nostre poble sigui un poble gran i pròsper, culte i tolerant.» El senyor Pons i Guri sabia molt bé de què parlava, ja que els acords i els desacords, les lloances i les crítiques, els reconeixements i els exabruptes, planejaren sempre sobre ell al llarg de la seva vida, una vida que va saber definir-se, amb tenacitat, sempre en termes positius. Malgrat les moltes dificultats que va haver d'afrontar, la seva vida va estar presidida per la ferma voluntat de projectar Arenys de Mar en el mapa de la cultura catalana i europea.

Els qui vam tenir el privilegi de conversar llargues estones amb el senyor Pons i Guri, vam copsar diverses vegades un missatge plenament actual i que ara, en el llenguatge d'avui, qualificaríem d'eina per a caminar en un món que és global i alhora identitari. El senyor Pons i Guri no compartia la idea, tan difosa en els mitjans de comunicació, de ciutadania cosmopolita sense arrels culturals històriques. No creia en una ciutadania que s'afermava en una mena d'harmonia universal abstracta. No. Allò que el senyor Pons i Guri ens va ensenyar és que la identitat és imprescindible. La identitat col·lectiva, de caràcter nacional, territorial, cultural i religiós, és fonamental per a proporcionar valors cívics imprescindibles. Alhora, les persones necessiten combinar aquests valors identitaris propis amb l'obertura cap a Espanya, cap a Europa i cap al món en general.

Remarquem avui amb satisfacció que, al llarg de la seva vida, el senyor Josep Maria Pons i Guri va rebre nombrosos reconeixements de les institucions, fet que diu molt a favor del nostre país. Sovint els països tenen veritables dificultats per a mostrar la vàlua dels qui no són del tot homologables amb els circuits acadèmics o professorals i es dediquen a l'estudi i la recerca. El senyor Pons i Guri fou un treballador i investigador per compte propi que, tanmateix, va rebre les següents distincions i va ocupar els següents càrrecs: acadèmic de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (va ser elegit el 1956); acadèmic de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi (va ser elegit el 1972); Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya el 1987; col·laborador científic del Departament d'Història Medieval, Paleografia i Diplomàtica de la Universitat de Barcelona el 1989; Creu Distingida de Primera Classe de l'orde de Sant Ramon de Penyaforç, concedida pel Ministeri de Justícia el 1989; Medalla d'Honor del Col·legi d'Advocats de Barcelona el 1992; Medalla de la Universitat Pompeu Fabra el 1998, distinció que es va atorgar, per primera vegada, a les persones que han destacat per la seva col·laboració amb la Universitat o per la seva aportació a l'ensenyament, la recerca científica, l'art o la cultura. Entre el 1995 i el 2005 va rebre reconeixements de les viles de Lloret de Mar i Girona,

el 2005 li fou lliurada la Medalla President Macià de la Generalitat de Catalunya en reconeixença de la dedicació, la constància i l'esperit d'iniciativa en la seva actuació laboral com a jurista, historiador i degà dels arxiviers catalans. I, finalment, cal remarcar que l'any 2000 l'Associació d'Arxiviers de les Comarques Gironines li atorgà la mateixa distinció en reconeixença dels seus estudis històrics i arxivístics i de la seva tasca a favor de la dignificació de la professió.

Som testimonis de l'orgull amb què el senyor Pons i Guri se sentia arxiver. El passat mes de desembre, a l'hospital de Calella, em va indicar una darrera voluntat que avui aconplem amb molta satisfacció: que la vila d'Arenys de Mar el nomenés arxiver emèrit, a més de fill predilecte de la nostra vila, de la seva vila, tal com havien proposat les entitats cíviques i culturals d'Arenys. Tots sabem que la personalitat del senyor Pons i Guri era lluny del conformisme i de l'aquiescència fàcil. Nogensmenys, quan defensava i valorava alguna cosa, ho feia de tot cor, i estem convençuts que l'acte d'avui l'hauria complagut, perquè Arenys de Mar li reconeix una infatigable tasca com a arxiver, tasca que inicià el 1934, visqué intensament els anys 1936 i 1937, amb el salvament d'arxius posats en perill a causa de la Guerra Civil, i tingué un punt de sortida històric quan el 1945 el Govern municipal el va nomenar arxiver honorífic. Ell hauria dit: «Honorífic, sí, però el més pencaire de tots...» I no s'hauria errat.

El senyor Pons i Guri publicà més de quaranta llibres propis i quatre llibres més amb altres col·laboradors, més de dos-cents cinquanta articles en revistes especialitzades i de difusió, col·laboracions extenses en diccionaris i enciclopèdies, i recensions crítiques i pròlegs a llibres d'altres autors. Una bibliografia abundosa i molt valuosa, sovint excepcional.

Alhora que valorem l'extensa bibliografia del senyor Pons i Guri, ens plau molt remarcar també avui que el senyor Pons i Guri sempre va tenir a la nostra vila una gran projecció en els àmbits polític, cultural, artístic, científic i social. Recordem, només a tall de mostra d'aquesta projecció cívica, que els anys 1934-1936 fou regidor de Cultura i Assistència Social i va impulsar l'organització de l'Arxiu Municipal i la construcció del grup escolar a l'actual Escola Joan Maragall; el 1952-1957, des de l'alcaldia de la vila, va consolidar aquest col·legi, el Joan Maragall, i va impedir que el traçat de la carretera nacional II afectés les cases del passeig Xifré. En qualitat de diputat provincial, durant el període 1955-1957 va impulsar la creació, a Arenys de Mar, d'una biblioteca popular i un museu municipal, serveis que, juntament amb l'Arxiu Municipal, conformaren un centre dedicat a la cultura als baixos de l'edifici consistorial. El 1978 fou el contacte privilegiat entre Frederic Marès i l'Ajuntament d'Arenys de Mar per a la instal·lació a la vila de la col·lecció Marès de puntes al coixí. El 1989 fou soci fundador del Centre d'Estudis Josep Baralt d'Arenys de Mar, del qual fou president d'honor.

Hem destacat els aspectes més rellevants de les aportacions que el senyor Pons i Guri va fer en l'àmbit de la recerca històrica i jurídica i hem remarcat la seva condició d'arenyenc enamorat de la vila, de la comarca i de Catalunya. Així doncs, els mèrits que concorren en el nomenament de Josep Maria Pons i Guri fill predilecte de la vila i que he descrit de manera succinta, fan que, amb molt de goig, en qualitat d'alcalde president de la corporació municipal d'Arenys de Mar i amb la presència de les regidores i els regidors del consistori amb majoria suficient, proposi al Ple de l'Ajuntament que adopti el següent

ACORD

Nomenar el senyor Josep Maria Pons i Guri arxiver emèrit i fill predilecte de la vila d'Arenys de Mar.